

KORONACJA MATKI BOSKIEJ OSTROBRAMSKIEJ W WILNIE 2 LIPCA 1927 ROKU

Wstęp

Wśród wielu maryjnych jubileuszy 2017 roku, które przywoływane są w Kościele powszechnym, na czoło wysuwa się 100. rocznica objawień Matki Bożej w Fatimie. W Polsce w roku bieżącym przypominamy także o 300. rocznicy koronacji obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze (1717) czy też 140. rocznicy objawień maryjnych w Gietrzwałdzie (1877). Nieco zapomnianą zaś rocznicą wydaje się w tym gronie 90-lecie koronacji obrazu Matki Bożej Ostrobramskiej w Wilnie, która odbyła się 2 lipca 1927 roku. Kult Matki Bożej Miłosierdzia znacznie dziś wykracza poza archidiecezję wileńską. Na taki stan rzeczy miały wpływ wydarzenia związane z historią polskich Kresów po 1945 roku. Znaczna ich część, m.in. z Wilnem, Grodnem i Lwowem, znalazła się poza granicami powstającego ze zgliszczy wojennych państwa polskiego. Ci z naszych rodaków, którzy zmuszeni zostali opuścić swoją ojcowiznę, zabierali często ze sobą w nieznanne wizerunki Pani Kresów Matki Ostrobramskiej. Przede wszystkim zaś kult Matki Najświętszej w wileńskim wizerunku przetrwał w ich sercach, starali się go pielęgnować w nowych wspólnotach parafialnych, do których trafili w powojennej tułaczce, stąd też dzisiaj jej wizerunki odnajdziemy w wielu kościołach w Polsce i na świecie².

Przykładem w tym względzie są chociażby Ziemie Zachodnie i Północne, gdzie po II wojnie światowej przyjechało wielu mieszkańców wileńskich Kresów, sybiraków wywiezionych z Wileńszczyzny do łagrów podczas wojny. Kult Matki Bożej Miłosierdzia na tych terenach wydaje się wciąż bardzo prężny. Na terenie diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej funkcjonuje jedna parafia pw. Matki Bożej Ostrobramskiej w Jeżycach, w dekanacie darłowskim³. Miejsc jednak związanych z kultem Pani Wileńskiej, jak nazywają ją do dzisiaj nasi rodacy na Wileńszczyźnie, jest znacznie więcej. Jej wizerunki odnaleźć możemy w wielu kościołach naszej diecezji, ale spotykamy także inne formy kultu Matki Miłosierdzia. Przykładowo w Szczecinku przy kościele parafii pw.

¹ Ks. dr Jarosław Wąsowicz SDB – salezjanin; dr historii, mgr teologii; dyrektor Archiwum Salezjańskiego Inspektorii Pilskiej; wykładowca Historii Kościoła w WSD Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie; zajmuje się badaniem dziejów młodzieżowej opozycji i NSZZ „Solidarność” w PRL-u, historią Kościoła w tym okresie, martyrologium duchowieństwa polskiego w czasie II wojny światowej, historią salezjanów w Polsce oraz naukami pomocniczymi historii; e-mail: wonsal_@poczta.onet.pl.

² K. Stola, „Ostrobramska Matka Boża. Kult”, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 14 (Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 2010), kol. 950–956.

³ Parafia została erygowana 15 czerwca 1957 roku i obecnie liczy 1177 wiernych (stan na 2016 rok). *Rocznik Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej 2016*, oprac. Tadeusz Ceynowa (Koszalin: Archiwum Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej, 2016), 55–56.

św. Rozalii poświęcono w 2002 roku stylizowaną miniaturę Ostrej Bramy z wykutym w kamieniu obrazem Matki Bożej. Na ścianach bramy umieszczono kamienne tablice upamiętniające ocalenie fundatorów z sowieckich łagrów oraz rocznicę operacji Armii Krajowej pod kryptonimem „Ostra Brama”, także ziemię z mogił żołnierskich rozsianych po Wileńszczyźnie⁴. Wierni z różnych miejscowości naszej diecezji biorą od lat udział w Międzynarodowej Pieszej Pielgrzymce z Suwałk do Ostrej Bramy⁵.

W niniejszym opracowaniu przypomnimy historię koronacji Matki Bożej Miłosierdzia, która wywołała wielkie duchowe poruszenie w całej naszej ojczyźnie. Oparte ono zostało głównie na przedwojennej prasie katolickiej, która szeroko komentowała wileńskie uroczystości oraz na dostępnych opracowaniach naukowych. Uzupełnieniem relacji z uroczystości koronacji niech staną się dwa dokumenty, które zostały opublikowane w *Rykerzu Niepokalanej*. Pierwszy to treść dekretu Stolicy Apostolskiej w sprawie koronacji Obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej, drugi natomiast to pełna treść kazania biskupa sufragana wileńskiego Kazimierza Mikołaja Marcinkiewicza, które wygłosił podczas uroczystości koronacyjnych. W obu dokumentach nie dokonano zmian dotyczących uwspółcześniania języka, natomiast opatrzone je przypisami biograficznymi i rzeczowymi.

Koronacja obrazu Matki Bożej Ostrobramskiej

Koronowanie obrazów Najświętszej Maryi Panny, w znanej nam dzisiaj formie, zostało zapoczątkowane w wieku XVI, a inicjatorem tej praktyki był kapucyn Hieronim Paolucci (+1620). W miarę upływu czasu obrzęd koronacji wizerunków Maryi stał się w Kościele coraz bardziej powszechny. Do rozwoju tej praktyki znacznie przyczyniło się zainteresowanie nią papieży, którzy szybko zaakceptowali tę formę pobożności. W 1527 roku Ojciec św. Klemens VII koronował słynny rzymski obraz *Salus Populi Romani* (Ocalenie Ludu Rzymskiego) w bazylice Santa Maria Maggiore, natomiast Urban VIII w 1631 roku koronował wizerunek *s. Maria delle Febbre*. Za pontyfikatu Piusa IX (+1878) dokonano ponad 100 koronacji, za Leona XIII (+1903) ponad 200, za Piusa XII (+1958) było ich już 244. Papieskie korony nakładano na wizerunki słynące łaskami i wzbudzające pobożność wiernych na całym świecie⁶.

⁴ Głównym fundatorem szczecineckiej Ostrej Bramy jest Stanisław Jachiewicz, natomiast jej projektantem Władysław Fijałkowski. Autor projektu zasygnalizował tylko najważniejsze elementy wystroju architektonicznego wileńskiego sanktuarium, m.in. łukowate przejście, trójkątny fronton oraz trzy okna.

⁵ Marek Borysiak, M. Licau, Paweł Powierża, red., *Międzynarodowa Pielgrzymka Piesza Suwałki–Wilno* (Warszawa, 2005). Według danych znajdujących się w bazie uczestników dotychczasowych 26 pielgrzymek z Suwałk do Ostrej Bramy, z terenów diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej znaleźli się pątnicy m.in. z Koszalina, Kołobrzegu, Miastka, Piły, Szczecinka, Słupska, Sianowa.

⁶ Więcej na ten temat zobacz: Aleksandra Witkowska, „Koronacja obrazów”, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 9 (Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 2002), kol. 884–886; Piotr Anzulewicz, „Wiadomości wstępne”, w: *Z dawna Polski Tyś Królową. Przewodnik po sanktuariach maryjnych. Koronowane wizerunki Matki Bożej 1717–1983*, red. Piotr Anzulewicz i in. (Szymanów, 1983), 14–15; Michał Janocha, „O koronacjach obrazów Matki Boskiej”, w: Jan Stanisław Pasierb, Michał Janocha, *Polonica artystyczne*

Pierwsza koronacja wizerunku Maryi na ziemiach polskich miała miejsce 8 września 1717 roku. Wówczas biskup chełmski Krzysztof Szembek, na mocy aktu papieża Klemensa XI z roku 1716, koronował wizerunek Maryi Królowej Polski na Jasnej Górze. Jak podają historycy, w uroczystości nałożenia koron na oblicze Jasnogórskiej Matki uczestniczyło 200 tys. wiernych, co w tamtych czasach było ilością niespotykaną⁷. W kolejnych latach koronowano następne obrazy maryjne słynące z kultu wiernych, m.in. w 1718 roku odbyła się koronacja obrazu Bogarodzicy w Nowych Trokach, a w 1756 roku cudownego obrazu Matki Boskiej Szkaplerznej w Berdyczowie⁸.

Starania o koronację obrazu Matki Bożej Miłosierdzia w Wilnie podjęto zaraz po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Udało się je sfinalizować metropolicie wileńskiemu arcybiskupowi Romualdowi Jałbrzykowskiemu, który uzyskał zgodę na mocy dekretu Ojca świętego Piusa XI z 9 lutego 1927 roku⁹. W celu przygotowania uroczystości metropolita powołał następnie Komitet Koronacji Obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej i wyznaczył akt koronacyjny na 2 lipca 1927 roku w liturgiczne Święto Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny. Na czele komitetu stanęli biskup Kazimierz Mikołaj Michalkiewicz oraz wojewoda wileński Władysław Raczkiewicz, zaś sekretarzem generalnym komitetu został ustanowiony ks. kanonik Lucjan Chalecki¹⁰.

Wiosną 1927 roku rozpoczęły się bezpośrednie przygotowania do uroczystości. Zdecydowano się na poddanie obrazu pod konserwację, czym zajęli się profesorowie Jan Rutkowski i Jerzy Remer¹¹. Ogłoszono także zbiórkę pieniędzy i złota na korony. W krótkim czasie napłynęło tak wiele darów, że trzeba było ją oficjalnie zakończyć.

w zbiorach watykańskich (Warszawa: 1999), 185–201; Jarosław Wąsowicz, „Koronacja obrazów maryjnych na przestrzeni wieków. Rys historyczno-teologiczny”, w: *Auxilium Christianorum. Teologiczno-histeryczne studia i materiały z ogólnopolskich kongresów ku czci Wspomożycielki Wiernych w Rumi w latach 2000–2012*, red. Jarosław Wąsowicz, Janusz Zdolski (Rumia: Parafia pw. NMP Wspomożenia Wiernych, 2013), 73–85.

⁷ Andrzej Józef Baranowski, *Koronacje wizerunków maryjnych w czasach baroku: zjawisko kulturowe i artystyczne* (Warszawa, 2003), 1–232; Aleksandra Witkowska, „Uroczyste koronacje wizerunków maryjnych na ziemiach polskich w latach 1717–1992”, w: *Przestrzeń i sacrum. Geografia kultury religijnej w Polsce i jej przemiany w okresie od XVII do XX w. na przykładzie ośrodków kultu i migracji pielgrzymkowych*, red. Antoni Jackowski, Aleksandra Witkowska, Zachariasz Jabłoński, Izabela Sołjan, Elżbieta Bilska (Kraków, 1995), 87–103, 223–234; Mateusz Grzymała, *Papieska korona Jasnogórskiej Pani. Historia niezwykła* (Częstochowa–Jasna Góra, 2017).

⁸ Trzydzieści pierwszych koronacji na ziemiach polskich omawia: Stanisław Jamiołkowski, „Obrazów koronacja”, w: *Encyklopedia kościelna*, t. 16, red. Michał Nowodworski (Warszawa, 1885), 603–609.

⁹ Zobacz dokument nr 1: „1927 luty 9, Rzym – Dekret w sprawie Koronacji Obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej”, *Rycerz Niepokalanej* 6 (1927): 176–177.

¹⁰ Adam Szot, *Abp Romuald Jałbrzykowski metropolita wileński* (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2002), 164; „Światło w ciemnościach promieniejące. Na uroczysty dzień koronacji obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej”, *Przewodnik Katolicki* 27 (1927): 6–8.

¹¹ W swoim przewodniku po Wilnie, wydanym z okazji 15. rocznicy odzyskania miasta przez Polskę i dedykowanym marszałkowi Józefowi Piłsudskiemu, prof. Jerzy Remer omówił artystyczne dzieje obrazu, które udało się ustalić dzięki pracom konserwatorskim. Jerzy Remer, *Wilno* (Poznań: Wydawnictwo Polskie, 1934), 55–58; Zobacz także: Jerzy Remer, *Konserwacja Obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej* (Wilno, 1927).

Korony z kruszców i klejnotów spływających do Ostrej Bramy z całej Polski wykonał jubiler wileński Ksawery Gorzuchowski. Zarówno w prace renowacyjne, jak i jubilerskie włączyły się poszczególne wileńskie cechy rzemieślnicze¹². Stare korony złożono do skarbcza i właśnie one do dzisiaj zdobią obraz ostrobramski, ponieważ nowe po wybuchu wojny, w obawie przed profanacją, zostały ukryte i do dzisiaj nieodnalezione¹³. W ramach zmiany wystroju kaplicy przed koronacją wykonano dębowe plafony pokrywające ściany kaplicy, w których umieszczono wota składane Matce Bożej Miłosierdzia. Zaprojektował je architekt Jerzy Borowski, natomiast w harmonijną kompozycję ułożył Ferdynand Ruszczyc¹⁴.

W ramach duchowego przygotowania wiernych do uroczystości metropolita Romuald Jałbrzykowski zarządził m.in.: wygłoszenie nauk okolicznościowych „O czci należnej Matce Bożej” we wszystkich kościołach archidiecezji wileńskiej; w dniach 29 VI – 1 VII 1927 r. odprawienie triduum ku czci Matki Bożej we wszystkich kościołach Wilna, w dniu koronacji odprawienie Mszy św. z wystawieniem Najświętszego Sakramentu¹⁵. Arcybiskup skierował do wiernych również okolicznościowy list pasterski, w którym przypomniał o kulcie Matki Najświętszej w polskim narodzie, o czci wobec Matki Boskiej Ostrobramskiej, której tradycja ludowa nadała tytuł *Matki Miłosierdzia*, i licznych łaskach uzyskanych przez wiernych za jej wstawiennictwem. Ogłosił także porządek i sposób odprawiania nabożeństw maryjnych w diecezji wileńskiej w ramach przygotowania do koronacji i w samym dniu tegoż aktu. Zachęcał również do bezpośredniego udziału w uroczystości, a tych którzy nie będą mogli przybyć do Wilna w dniu koronacji, do duchowego włączenia się w to wydarzenie. Pisał w liście m.in.: „Pragnąłbym gorąco, aby wszyscy ukochani Archidiecezjanie Wileńscy mogli przynajmniej w duchu uczestniczyć w tej uroczystości ku czci Maryi, aby wszyscy ożywili w swych sercach szczerą miłość i ufność ku Matce Boskiej i aby ta, co w Ostrej Świeci Bramie, uleczyła wszystkie nasze niedomagania i cierpienia duszne, powróciła nas wszystkich na Boga łono, na łono żywej wiary świętej katolickiej, na łono miłości Boga i bliźniego, bratniej zgody i jedności”. Dodawał także: „Nie wszyscy mogą się przyczynić materialnie do uświetnienia uroczystości koronacyjnej, nie wszystkich stać na to, i Matka Boska tego nie wymaga, ale wszyscy możemy i powinniśmy złożyć Królowej Niebieskiej w darze koronacyjnym szczerą miłość, pokorę i niewinność serc naszych, stwierdzone stale czynami, a te będą z naszej strony najcenniejsze ozdoby w Koronie Maryi, zawsze jej miłe”¹⁶.

¹² Szot, *Abp Romuald Jałbrzykowski metropolita wileński*, 165; „W hołdzie Matce Przenajświętszej. Koronacja Cudownego Obrazu Najświętszej Maryi Panny Maryji Ostrobramskiej”, *Przewodnik Katolicki* 25 (1927): 3–4.

¹³ *Z dawna Polski Tyś Królową. Koronowane wizerunki Matki Bożej 1717–1999*, oprac. s. Maria Grażyna od Wszechpośrednictwa M.B., s. Maria Gizela od Niepokalanego Serca Maryi, Roman Szymczak (Szymanów, 1999), 191.

¹⁴ Vytautas Ališauskas, Tojana Račiūnaitė, *Ostra Brama. Przewodnik* (Vilnius, 2003), 66.

¹⁵ Szot, *Abp Romuald Jałbrzykowski metropolita wileński*, 165.

¹⁶ „Przed koronacją obrazu Matki Boskiej ostrobramskiej. List pasterski arcybiskupa wileńskiego”, *Przewodnik Katolicki* 20 (1927): 11.

Uroczystości koronacyjne rozpoczęły się 1 lipca 1927 roku procesyjnym przeniesieniem cudownego obrazu z Ostrej Bramy do bazyliki katedralnej. Tej części przewodniczył metropolita wileński. W dostojnej procesji wzięło udział kilkunastu biskupów, około 500 duchownych i tłumy wiernych. Następnego dnia obraz Matki Miłosierdzia umieszczono w specjalnie przygotowanym ołtarzu na schodach katedry. W uroczystościach 2 lipca 1927 roku wzięli udział liczni przedstawiciele Episkopatu Polski – 31 biskupów na czele z prymasem Polski kard. Augustem Hlondem, przedstawiciele Sejmu i Senatu RP, wyższych władz państwowych z prezydentem RP Ignacym Mościckim. Brał w nich udział także marszałek Józef Piłsudski¹⁷.

Z powodu sporych opadów deszczu pojawiła się koncepcja, aby uroczystości przenieść do katedry, jednak ostatecznie od niej odstąpiono. Wraz z pojawieniem się Prezydenta RP i przedstawiciele rządu oraz parlamentu kardynał Aleksander Kakowski, metropolita warszawski, rozpoczął uroczystą Mszę Świętą. Bezpośrednio przed koronacją odczytano dekret Piusa XI na dokonanie tego aktu w imieniu Stolicy Apostolskiej. Następnie kardynał Kakowski poświęcił dwie złote korony złożone na purpurowych poduszkach i włożył je na skronie Matki Boskiej Ostrobramskiej w jej cudownym obrazie. W tym momencie rozległy się dzwony wileńskich kościołów oraz salwy armatnie polskiego wojska¹⁸. Następnie biskup sufragan wileński Kazimierz Mikołaj Michalkiewicz wygłosił okolicznościowe kazanie, w którym odwołał się m.in. do ślubów króla Jana Kazimierza we Lwowie¹⁹. Na zakończenie Mszy św. odśpiewano *Te Deum*.

Po zakończeniu Eucharystii obraz Matki Bożej Miłosierdzia został procesyjnie przeniesiony do Ostrej Bramy. Ten moment uroczystości wyglądał niezwykle okazale. Tak barwnie opisuje ją *Przewodnik Katolicki*:

„Na czele idzie duchowieństwo, prałaci i kanonicy, dalej kardynałowie Hlond i Kakowski, 31 biskupów i arcybiskupów w szatach biskupich, z pastorałami w rękę. Za obrazem postępował Prezydent Rzeczypospolitej, mając po lewej stronie marszałka Piłsudskiego, szli przedstawiciele Sejmu i Senatu, rząd i dostojnicy państwowi.

Punktualnie o wpół do 2-iej ukazał się przed Ostrą Bramą pierwszy z szeregu chorągwianych pocztów parafialnych, składających się z chorągwi i feretronów niesionych przez dziewczęta w bieli i członków arcybractw kościelnych. Następnie długim szeregiem przeciągnęły zakonnice (Benedyktynki, Wizytki, Urszulanki) i zakonnicy (Franciszkanie, Karmelici, Bonifratrzy) oraz liczne duchowieństwo, za którym postępowa-

¹⁷ Szot, *Abp Romuald Jalbrzykowski metropolita wileński*, 165. *Encyklopedia katolicka* podaje, że w uroczystościach wzięło udział 29 przedstawicieli Episkopatu Polski. Stola, „Ostrobramska Matka Boża. Kult”, kol. 951. Relacja w *Przewodniku Katolickim* wylicza łącznie 33 przedstawicieli Episkopatu Polski. „Koronacja Obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej”, 3. Natomiast ks. Tadeusz Krahel w jednym ze swoich licznych opracowań na temat archidiecezji wileńskiej wymienia 28 biskupów. Tadeusz Krahel, „Z dziejów kultu Matki Boskiej Ostrobramskiej”, w: *Poezja Ostrobramska*, zebrał, opracował i wstępem opatrzył ks. Tadeusz Krahel (Białystok, 1996), 11.

¹⁸ „Koronacja Obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej”, 2–4; „Garstka wrażeń z Koronacji M.B. Ostrobramskiej”, *Rycerz Niepokalanej* 8 (1927): 220–233.

¹⁹ Zobacz dokument nr 2: „1927 lipiec 2, Wilno – Przemówienie ks. biskupa Michalkiewicza podczas Uroczystości koronacyjnej Matki Bożej Ostrobramskiej w Wilnie”, *Rycerz Niepokalanej* 6 (1927): 259–263.

li dostojnicy Kościoła. Koło wejścia do kościoła św. Teresy procesja się zatrzymała i feretron z obrazem Matki Bożej został przeniesiony do kościoła, a następnie do kaplicy, gdzie w ciągu kwadransa został ustawiony we wnętrzu nad ołtarzem. Po odsłonięciu Obrazu wśród jarzących się świec i kwiecica chór odśpiewał litanie, poczem rozpoczął przechodzić ogromny korowód organizacyj pielgrzymek, który z pieśniami, na krótko się zatrzymując przed ołtarzem, przechodził przez Bramę.

Pochód nieprzerwanie przeciągał pod murami wielowiekowej bramy: pielgrzymka za pielgrzymką, organizacja za organizacją ze sztandarami i chorągwiami pod wodzą swych księży, w sprawnym ordynku, z nabożną pieśnią ku czci Najświętszej Pani na ustach. I tak to trwało przez pięć kwadransów: wielotysięczne rzesze pątników ze wszystkich stron Królestwa Maryji, składając kornie hołd, przechodziły u stóp Królowej Niebios i Polski.

Mimo niesprzyjającej pogody, żaden rozdźwięk nie zakłócił powagi procesji, która się rozwinęła na przestrzeni od Ostrej Bramy aż po Bazylikę. Uczucie radości i dumy ogarniało każdego, kto brał udział w tym zgodnym odruchu religijności warstw naszego narodu²⁰.

W tym miejscu warto dodać, że udziału w uroczystościach zabronił swoim obywatelom rząd litewski, zaś papież Pius XI, chcąc uniknąć jeszcze większego rozdźwięku między narodami polskim i litewskim, nie zgodził się, by przy koronacji obrazu nadano mu tytuł „Królowej Polski”. Nie uchroniło to jednak arcybiskupa Romualda Jałbrzykowskiego od oskarżeń o upolitycznienie aktu koronacji, skierowanych wobec metropolity wileńskiego zaraz po uroczystościach przez koła mniejszości narodowych, prasę litewską i władze Republiki Litewskiej²¹.

W związku z koronacją cudownego obrazu Matki Miłosierdzia arcybiskup wileński dla wszystkich jej uczestników wyjednał u Stolicy Apostolskiej odpust zupełny pod zwykłymi warunkami²². Zobowiązał też proboszcza z Ostrej Bramy, ks. kanonika Stanisława Zawadzkiego, do podjęcia prac odrestaurowania kościoła i kaplicy Ostrobramskiej. Dla realizacji tego zadania zawiązał się Komitet Parafialny Ostrobramski, który wydał okolicznościową broszurę z prośbą o datki finansowe²³. Natomiast proboszcz zobowiązał się do odprawiania w każdą pierwszą sobotę miesiąca uroczystych Mszy św. przed obrazem Matki Najświętszej w intencji ofiarodawców wraz z litaniami i okolicznościową modlitwą²⁴. Warto wspomnieć, że wówczas codziennie duchowni i wierni przed cudownym obrazem odmawiali następującą modlitwę: „O Pani moja, Święta

²⁰ „Koronacja Obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej”, 3–4.

²¹ Szot, *Abp Romuald Jałbrzykowski metropolita wileński*, 166; Ališauskas, Račiūnaitė, *Ostra Brama. Przewodnik*, 66.

²² Jan Żywicki, *Pamiętka uroczystej Koronacji Cudownego Obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej w Wilnie 2 lipca 1927* (Wilno, 1927).

²³ Broszura zawierała krótką historię Ostrej Bramy oraz modlitwy i pieśni ku czci Maryi. *Pamiętka Ofiary Złożonej na odnowienie Kościoła i Kaplicy Ostrobramskiej w Wilnie* (Wilno, 1928), 1–8.

²⁴ *Pamiętka Ofiary Złożonej na odnowienie Kościoła i Kaplicy Ostrobramskiej w Wilnie*, 6–7. W intencji ofiarodawców odmawiano litanie do Przenajświętszej Maryi Panny (Loretańską) oraz modlitwy: jedno *Ojciec nasz* i *Zdrowaś Maryjo*.

Maryjo! Twojej łasce, osobliwej straży, i miłosierdziu Twojemu, dzisiaj i każdego dnia i w godzinę śmierci mojej duszę i ciało moje polecam. Wszystkie nadzieje i pociechy moje, wszystkie uciski i dolegliwości, życie i koniec życia mojego tobie poruczam, aby przez zasługi Twoje wszystkie uczynki moje były sprawowane i rządzone według Twojej i Syna Twego woli. Amen²⁵.

Końcowym akordem uroczystości koronacyjnych stał się list dziękczynny wysłany przez episkopat Polski do papieża Piusa XI. Biskupi dziękowali w nim także za nominację kardynalską dla prymasa Polski Augusta Hłonda, metropolity poznańskiego i gnieźnieńskiego. Podkreślili w nim również, że „te dowody życzliwości względem Rzeczypospolitej Polskiej przez Waszą Świątobliwość okazane, jeszcze ściślej, o ile to możliwe, łączą ducha całego narodu ze stolicą Apostolską, a imię Waszej Świątobliwości zapisują głębiej w sercach naszych i w niewygasłej pamięci²⁶”.

Zakończenie

Koronacja Matki Boskiej Ostrobramskiej była jedną z najważniejszych uroczystości religijnych w dwudziestoleciu międzywojennym. Do wybuchu wojny obchodzono uroczyście kolejne rocznice tego wydarzenia, które przyczyniło się do ożywienia kultu Matki Bożej Miłosierdzia nie tylko na terenie archidiecezji wileńskiej, ale także w całej Polsce. Podkreślić także należy, że koronacja stała się nie tylko uroczystością o charakterze religijnym, ale i państwowym, w której udział wzięli liczni przedstawiciele rządu i parlamentu z prezydentem Ignacym Mościckim na czele. Pod tym względem było to więc wydarzenie bez precedensu w dziejach II Rzeczypospolitej.

²⁵ *Pamiętka Ofiary Złożonej na odnowienie Kościoła i Kaplicy Ostrobramskiej w Wilnie*, 8.

²⁶ „List dziękczynny Episkopatu Polski do Ojca Świętego”, *Przewodnik Katolicki* 29 (1927): 11.

Edycja źródłowa

Dokument nr 1

1927 luty 9, Rzym – Dekret w sprawie Koronacji Obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej

Jaśnie Wielmożny i Najprzewielebniejszy ks. Romuald Jałbrzykowski²⁷, Arcybiskup Wileński, Najprzewielebniejszy ks. Kazimierz-Mikołaj Michalkiewicz²⁸, Biskup Tiatyński, Sufragan Wileński i Kapituła Bazyliki Metropolitarnej, oraz duchowieństwo świeckie i zakonne, tudzież wierni miasta arcybiskupiego i archidiecezji Wileńskiej przedłożyli Ojcu św. Papieżowi Piusowi XI²⁹ najpokorniej co następuje:

„Od najdawniejszych czasów w mieście Wilnie, w kaplicy nad prastarą bramą, która się zowie pospolicie Ostrą Bramą czczony jest ze szczególną pobożnością obraz Najświętszej Panny Marji, pod wezwaniem Matki Miłosierdzia przez mieszkańców miasta i kraju oraz przez obcych. Do tego obrazu jaśniejącego ustawicznie cudami i łaskami Bożemi uciekali się i uciekają wierni dla uproszenia pomocy w potrzebach zarówno prywatnych jak publicznych, doznając wstawiennictwa i przemożnej opieki najłaskawszej Matki, o czym świadczą i potwierdzają jasno i wyraźnie dawne i współczesne dokumenty. Ta zaś pobożność, cześć i ufność wiernych synów ku najukochańszej Matce Miłosierdzia wzrosła i spotęgowała się jeszcze bardziej, odkąd

²⁷ Romuald Jałbrzykowski (1876–1955) – biskup pomocniczy sejneński w latach 1918–1925, sekretarz generalny Konferencji Episkopatu Polski w latach 1925–1926, biskup diecezjalny łomżyński w 1926, arcybiskup metropolita wileński w latach 1926–1955. Rządy w archidiecezji Wileńskiej objął 8 września 1926 roku. W lipcu 1927 roku doprowadził do koronacji Matki Boskiej Ostrobramskiej, w 1931 roku przeprowadził synod archidiecezjalny, a w 1939 roku synod prowincjonalny. Dbał o podniesienie poziomu wykształcenia kleru, wspierał rozwój organizacji społecznych i stowarzyszeń katolickich. Zajął się rewindykacją obiektów utraconych przez Kościół w czasie zaborów. W okresie okupacji został aresztowany przez gestapo i następnie internowany w Mariampolu (III 1942 – VIII 1944). Do Wilna powrócił po zajęciu miasta przez Sowiec. W styczniu 1945 roku został aresztowany przez NKWD i uwięziony na Łukiszkach. W czerwcu 1945 Kolegium Specjalne w Moskwie wydało nakaz deportowania go do Polski. O nakazie wyjazdu z Wilna został poinformowany na początku lipca 1945 roku. Od lipca tegoż roku do 1955 roku w Białymstoku zarządzał częścią archidiecezji wileńskiej, która znalazła się w granicach państwa polskiego. Zmarł 19 czerwca 1955 w Białymstoku.

²⁸ Kazimierz Mikołaj Michalkiewicz (1865–1940) – protonariusz apostolski i administrator apostolski diecezji wileńskiej w latach 1907–1918. Rozwinął działalność charytatywną i oświatową wśród Polaków na Wileńszczyźnie, gorący zwolennik jej przyłączenia do Polski. 12 stycznia 1923 roku mianowany biskupem pomocniczym wileńskim, wikariusz kapitulny w latach 1925–1927.

²⁹ Pius XI, właśc. Ambrogio Damiano Achille Ratti (1857–1939) – przed podjęciem pracy dyplomatycznej zajmował się bibliotekoznawstwem, muzealnictwem i historią. W latach 1888–1914 pracował w Bibliotece Ambrojańskiej w Mediolanie (w latach 1907–1911 był jej prefektem), zajmując się m.in. konserwatorstwem i zabezpieczeniem starodruków, muzealnictwem. Odbył wiele badań naukowych m.in. w Berlinie, Wiedniu, Oksfordzie, Paryżu, Monachium i Rydze. W 1914 roku został mianowany prefektem Biblioteki Watykańskiej i pronotariuszem apostolskim. 25 kwietnia został wizytatorem apostolskim w Polsce i na Litwie. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości został od 6 czerwca 1919 roku nuncjuszem apostolskim. 13 czerwca 1921 roku papież Benedykt XV mianował go arcybiskupem Mediolanu i kardynałem prezbiterem. Po śmierci papieża Benedykta XV został wybrany 6 lutego 1922 roku na jego następcę. Przyjął imię Piusa XI. W okresie od 7 czerwca 1929 roku do 10 lutego 1939 roku był pierwszym Suwerenem Państwa Watykańskiego. Zmarł 10 lutego 1939 roku w Rzymie.

za łaskawem zezwoleniem Apostolskim zostało udzielone Archidiecezji Wileńskiej Officium i Msza św. o Najświętszej Marji Pannie Matce Miłosierdzia w Ostrej Bramie – szczególniejszego zaś blasku ku czci Boga-Rodzicy Dziewicy w wyżej wymienionej kaplicy dodała ta szczęśliwa okoliczność, że w roku 1920, ówczesny Nuncjusz Apostolski w Polsce, obecnie zaś szczęśliwie panujący Papież Pius XI odwiedził tę kaplicę i z wielką pobożnością tam Mszę św. odprawił. Wilnianie Polacy o tem pamiętać będą z umysłem i sercem, pełnem radości i wdzięczność”.

Na podstawie tego wyżej wymienieni zwrócili się do Ojca Świętego Papieża Piusa XI z pokorną prośbą, by wolno było na mocy zezwolenia Stolicy Apostolskiej ukoronować drogocennym wieńcem wyżej wymieniony obraz pod wezwaniem Matki Miłosierdzia, słynący z wielu łask i cudów w Ostrej Bramie, czczony obraz przynajdostojniejszej Matki, Patronki przedniejszej miasta Wilna, Polski Królowej, wiary zaś katolickiej najmożniejszej Opiekunki. Jego Świątobliwość, przyjmując najłaskawiej prośbę, zreferowaną przez niżej podpisanego Kardynała Prefekta Świętej Kongregacji i Obrzędów, ze względu również na swoje szczególniejsze nabożeństwo i cześć dla wymienionego obrazu Najświętszej Marji Panny, Matki Miłosierdzia, zezwolił raczył, aby w jego imieniu i powagą Stolicy Apostolskiej wielce czczony obraz Najświętszej Marji Panny Matki Miłosierdzia, został ozdobiony drogocenną Koroną przez Jaśnie Wielmożnego Najprzewielebniejszego Arcybiskupa Wileńskiego, lub za jego zgodą przez innego biskupa lub innego dostojnika Kościoła. Przytem ma być zachowany obrzęd potwierdzony przez Świętą Kongregację Obrzędów dla koronacji obrazów Najświętszej Marji Panny. Bez względu na jakiegokolwiek przeciwne temu zarządzenia.

Dnia 9 lutego 1927 roku.

A.[ntonio] KARD. VICO³⁰ Bp Portneński
 ANIOŁ MARIANI³¹, Sekretarz Św. Kongreg.[acji] Obrz.[ędów]³²

Źródło: *Rycerz Niepokalanej* 6 (1927): 176–177.

³⁰ Antonio Vico (1847–1929) – karierę w dyplomacji watykańskiej rozpoczął w 1877 roku. Od 9 stycznia 1898 roku arcybiskup był m.in. nuncjuszem apostolskim w Belgii i Hiszpanii. W 1911 roku został kreowany kardynałem. W 1915 roku rozpoczął posługę w Kurii Rzymskiej jako pro-prefekt Świętej Kongregacji Obrzędów. W latach 1918–1929 prefekt tej kongregacji.

³¹ Anioł Mariani – brak danych.

³² Święta Kongregacja do spraw Świętych Obrzędów, łac. *Congregatio pro Sacris Ritibus*, została powołana do istnienia 22 stycznia 1588 roku przez papieża Syktusa V pod nazwą Kongregacji ds. Świętych Obrzędów i Ceremonii. Jej zadaniem było czuwanie na straży porządku w liturgii i sakramentach. Zajmowała się m.in. sprawami beatyfikacji, kanonizacji, przestrzeganiem zasad ceremoniału na dworze papieskim. W 1627 roku wyodrębniono z niej Kongregację ds. Ceremoniału. Od 1904 roku Kongregacja ds. Obrzędów przejęła kompetencje dotychczasowej Kongregacji ds. Odpustów i Świętych Relikwii. Decyzją papieża Pawła VI została zlikwidowana 8 maja 1969 roku. Podzielono ją wówczas na Kongregację ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów oraz Kongregację Spraw Kanonizacyjnych.

Dokument nr 2

1927 lipiec 2, Wilno – Przemówienie ks. biskupa Michalkiewicza podczas Uroczystości koronacyjnej Matki Bożej Ostrobramskiej w Wilnie

Uroczystość dzisiejsza przypomina dzień pamiętny 1-go kwietnia 1656 roku, kiedy to król Jan Kazimierz³³ w katedrze Lwowskiej z dygnitarzami, senatorami i całym dworem złożył u stóp Marji koronę i berło, uczynił uroczysty ślub, że z całym narodem czcić będzie Najświętszą Pannę, jako Królowę Korony Polskiej³⁴. Za królem ślub ten złożyli dygnitarze, senatorowie i dwór. Nuncjusz apostolski po uroczystej mszy św. na prośbę króla trzy razy zawołał: „Królowo Korony Polskiej, módl się za nami”. I oto tytuł ten mocą najwyższej królewskiej i duchownej władzy nadany i potwierdzony, stał się urzędowym w państwie i Kościele. Święta kongregacja obrzędów zezwoliła na całym obszarze Polski, by do litanji loretańskiej dodano wezwanie: „Królowo Polski, módl się za nami”, – a Matka Najświętsza nie tylko tytuł ten łaskawie przyjąć raczyła, ale i obowiązki z niego płynące jako Królowa przepotężna miłościwie wykonała. Polska, jak wiadomo, stała w owym czasie nad przepaścią ostatecznej zagłady. Szwedzi, Tatarzy, Kozacy i Siedmiogrodzianie w przeważającej sile otoczyli kraj nasz i najpiękniejsze prowincje spustoszyli miasta i wsie spalili, a ludność albo wymordowali, albo do niewoli uprowadzili. I oto po owym ślubie wszystko się zmieniło.

Nieprzyjaciel do zawarcia pokoju nie dający się dotychczas nakłonić, teraz sam prosi o pokój. Zawiera go w klasztorze Oliwskim i z wojskiem rozbitym, nielicznym powraca do domu. Tak to przemożną i miłościwą pomoc i opiekę okazała nam wówczas królowa nasza Marja Najświętsza, co też Jan Kazimierz w liście do papieża Aleksandra VIII uroczyście stwierdził.

A ileż innych cudów i łask doznawał nasz naród od Marji? Wszak pamiętamy, jak niedawno wróg już się znajdował na przedmieściach stolicy naszej, a tu na tem miejscu uroczyście obchodził wzięcie Warszawy. Ale przychodzi dzień 15 sierpnia 1920 roku, dzień uroczysty Wniebowzięcia Marji – dzień Cudu nad Wisłą. A w prastarem naszym Wilnie komuż zawdzięczamy, że omimo takiego prześladowania i ucisku, sponiewierania wszystkiego co katolickie i polskie, myśmy wytrwali w wierze naszej świętej i nie sprzeniewierzyliśmy się naszym ideałom narodowym – jak nie tej Matce Miłosierdzia co w Ostrej świeci Bramie? Gdy zajrzemy do starych aktów, widzimy, że tej Pani łaskawej, przed którą zginali kolana wieszczowie nasi, przed którą naród cały tonął w modłach i pieniach pobożnych, zanosząc do Jej tronu ostrobramskiego swe łyzy i radości, swe bóle, troski, cierpienia i nadzieje – zawdzięczamy najrozmaitsze łaski i cuda dla tych, którzy z wiarą i ufnością w czystym sercu szukali pomocy i opieki w cudownym obrazie. Ale po co mamy szperać w aktach – idźmy raczej do samego źródła tych łask i cudów,

³³ Jan II Kazimierz Waza (1609–1672) – król Polski i Wielki Książę Litewski w latach 1648–1668, tytularny król Szwecji do 1660 roku z dynastii Wazów. W okresie potopu szwedzkiego złożył 1 kwietnia 1656 roku w katedrze Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny we Lwowie śluby, w których oddał Rzeczpospolitą pod opiekę Matki Bożej, obierając Ją za Królową Korony Polskiej. Obiecał w nich także, że poprawi sytuację chłopów i mieszczan, kiedy kraj zostanie uwolniony spod okupacji. Autorem tekstu ślubów lwowskich Jana Kazimierza był św. Andrzej Bobola.

³⁴ Pełen tekst ślubowania: *Śluby króla Jana Kazimierza i Stanów Rzeczypospolitej zaprzysiężone imieniem narodu przed cudownym obrazem N.P. Łaskawej w Katedrze Lwowskiej a dotyczące polepszenia doli ludu pracującego oraz czci Najśw. Panny jako Królowej Korony Polskiej do wykonywania których to ślubów każdy miłujący Boga i Ojczyznę przyczyniać się winien* (Lwów, 1887).

do kaplicy ostrobramskiej, da tej żywej księgi, gdzie z sercem wezbranem wdzięcznością, czcią i uwielbieniem dla tej Matki Najświętszej Ostrobramskiej za łzy otarte, za serca ukojone, zamieszczono tysiące wotów na podziękowanie i potwierdzenie otrzymanych łask i cudów doznanych. Nie mogę pominąć milczeniem faktu, który miał miejsce w 1915 roku. Wojska rosyjskie, cofające się przed Niemcami, odrzuciły pod Ostrą Bramę bombę, i tak były pewne skutku, że sam widziałem w piśmie „Ogoniok”³⁵ ilustrację, przedstawiającą Ostrą Bramę w gruzach. Zbrodnicze te jednak zamiary rozbiły się o potęgę obrazu ostrobramskiego, a kto z Wilnian nie pamięta nagłej śmierci dwóch dostojników imperjum rosyjskiego, którzy chcieli zabrać nam Ostrą Bramę? Nie dziw przeto, że Wilnianie i cała ludność tego kraju tak bezgranicznie jest przywiązana do Ostrej Bramy, taką czcią i nabożeństwem otacza cudowny obraz Matki Swojej i opiekunki. A kto z nas bez wzruszenia nie brał udziału w uroczystościach listopadowych ku czci Matki Boskiej, kiedy bez względu na słońce i szarugę cała ludność wileńska była w tłumie wiernych? Cała ulica Ostrobramska od dawna zmieniała się niejako w świątynię, której stropami jest niejako firmament niebieski. To też wszyscy bez wyjątku, nawet niechrześcijanie, odsłaniają tam głowy na znak szacunku.

A uroczystość dzisiejsza, która zgromadziła tak niezliczone tłumy wiernych ze wszystkich dzielnic Rzeczypospolitej, azali nie jest dowodem, że tron ostrobramskiej Królowej naszej na równi z Jasnogórskim jest dla nas wszystkich drogi, z którego Pani Nasza hojnie szafuje swe dary i łaski dla swych wiernych poddanych i kocha ich jak dzieci? Nie mogę ominąć milczeniem jednego faktu. Oto, kiedy Ojciec św., szczęśliwie na panujący Pius XI, na skutek prośby najdostojniejszego naszego Arcypasterza, kapituły, duchowieństwa i ludu łaskawie zezwolił, by cudowny obraz Matki Boskiej Ostrobramskiej został uroczystie, zgodnie z przepisami Kościoła, ukoronowany (dotychczasowe bowiem korony, jedna srebrna, druga miedziana, były tylko zwykłą ozdobą obrazu) wieść ta lotem błyskawicy obiegła kraj cały. Posypały się hojne ofiary na korony złote, nieraz rzeczy pamiątkowe i drogie. Nie brakło tutaj ani biedaków, dających nieraz ostatni grosz wdowi, ani osób zamożnych i znanych w kraju. Tak jednym jak i drugim zawdzięczamy wspaniałe korony, które odtąd będą ozdabiały skronie przemożnej opiekunki naszej. Zwracamy przytem uwagę na jedną niezmiernie wagi okoliczność. Oto koronacja ta spowodowała odnowienie, wzmocnienie i zabezpieczenie samego cudownego obrazu Madonny, który okazał się w bardzo złym stanie i gdyby miał tak pozostać, wówczas mógłby ulec zniszczeniu to też słusznie będzie i sprawiedliwe, że złożę z tego powodu serdeczne „Bóg zapłać” tym, którzy w ten lub inny sposób przyczynili się do urzeczywistnienia tego wiekopomnego dzieła jak również wszystkim ofiarodawcom, którym zawdzięczamy tę wspaniałą koronę.

Powiedziałem na wstępie, że dzień dzisiejszy przypomina nam ów dzień pamiętny 1 kwietnia 1656 roku. Tak zaiste; bo jak wówczas Ojczyzna nasza w ciężkich znajdowała się terminach, tak również i dzisiaj, choć nie grozi nam wprawdzie ruch orężny, nie leje się krew bratnia jak wtenczas, a jednak rzecz nie możemy, że w Ojczyźnie naszej odrodzonej dzieje się dobrze, że żadnych nie mamy pragnień, że niczego nam już nie brak. Niestety tak nie jest. Nie mam bynajmniej zamiaru dotykać tu obecnych bolączek naszych, aczkolwiek są one niemniej od tamtych niebezpieczne. Nie upadajmy jednak na duchu, lecz jak wówczas we Lwowie tak dzisiaj tutaj, w prastarem naszym Wilnie, u stóp tronu ostrobramskiego, zgromadzeni w tym niezliczonym tłumie z całego kraju przybyłych pielgrzymów z Sejmem, Senatem, Rządem, z całym Episkopatem i z Panem Prezydentem Rzeczypospolitej³⁶ na czele odnowmy śluby Kazimierzowe.

³⁵ *Ogoniok* (ros. *Огонёк*) – rosyjski tygodnik ilustrowany wydawany w Moskwie od grudnia 1899 roku po dzień dzisiejszy.

³⁶ Ignacy Mościcki (1867–1946) – naukowiec, chemik, wynalazca, budowniczy polskiego przemysłu che-

Ślubujmy Królowej Naszej i Jej Boskiemu Synowi Panu naszemu Jezusowi Chrystusowi miłość i wierność, w życiu naszym prywatnym, jak w publicznym, społecznym i politycznym. Ślubujmy, że prawo Chrystusowe na Ewangelji oparte będzie dla nas jedynym zbawczym prawem. Ślubujmy, że wiary świętej nie zaprzemy się i Kościoła Świętego katolickiego, tej Łodzi Piotrowej, którą steruje sam Chrystus, nie odstępimy przenigdy.

Ślubujmy, że ze złem, które idzie od Wschodu i wciska się w ogniska nasze domowe i do warsztatów pracy, walczyć będziemy do ostatniej kropli krwi i że zwalczać go nie ustaniemy wszędzie i zawsze. Ślubujmy, że do tego złota i do tych drogich kamieni dokładać będziemy skarby tysiąckrotnie droższe, to jest serca nasze – czyny nasze szlachetne, a życie z prawem Bożem i kościelnym zgodne. A za to i Ty, Pani Matko i Królowo Nasza, weź nas wszystkich pod swoją opiekę. Weź pod opiekę nasz Kościół święty, Namiestnika Chrystusowego, weź pod opiekę przewodników duchownych narodu i Najwyższego dostojnika naszej Rzeczypospolitej, Prezydenta Naszego, cały Rząd, wojsko i wszystkie wyższe i niższe stany, byśmy wszyscy złączeni węzłami wiary, nadziei i miłości Chrystusowej jedną wielką w zgodzie stanowili rodzinę. Spraw, by Polska stała się Królestwem Chrystusowem i Twojem.

Kończę słowami starej pieśni, śpiewanej ongiś przez wszystkich przed obrazem Matki Boskiej Ostrobramskiej, a która zamilkła pod nakazem ciemności:

Obrono wielka miasta Gedymina³⁷
 Wilna całego pociecho jedyna
 W Twej Ostrej Bramie obrono potężna,
 Królowo Polska a Litewska Księżna!
 A jak Cię koronujemy tu na ziemi,
 tak nas wszystkich kiedyś ukoronuj chwałą w niebie.
 Amen.

Źródło: *Rycerz Niepokalanej* 6 (1927): 259–263.

Bibliografia

„1927 luty 9, Rzym – Dekret w sprawie Koronacji Obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej”.

Rycerz Niepokalanej 6 (1927): 176–177.

„1927 lipiec 2, Wilno – Przemówienie ks. biskupa Michalkiewicza podczas Uroczystości koronacyjnej Matki Bożej Ostrobramskiej w Wilnie”. *Rycerz Niepokalanej* 6 (1927): 259–263.

Ališauskas, Vytautas, Tojana Račiūnaitė. *Ostra Brama. Przewodnik*. Vilnius, 2003.

micznego. Profesor Politechniki Lwowskiej w latach 1912–1922, w 1925 roku rektor Politechniki Lwowskiej, w latach 1925–1926 profesor Politechniki Warszawskiej. W 1926 roku wybrany na urząd Prezydenta RP, a w 1933 roku na II kadencję. Po wybuchu wojny znalazł się w Rumunii, gdzie został internowany i 30 września 1939 roku zrzekł się urzędu Prezydenta RP. Następnie przeniósł się do Szwajcarii, gdzie przebywał do śmierci. W 1993 roku jego doczesne szczątki sprowadzono do Polski i pochowano w bazylice archikatedralnej pw. św. Jana Chrzciciela w Warszawie.

³⁷ Giedymin, także Gedymin, lit. *Gediminas*, biał. *Гедымін* (ur. ok. 1275–1341) – Wielki Książę Litewski w latach 1316–1341, założyciel dynastii Giedyminowiczów, dziad Władysława Jagiełły. Założyciel Wilna, gdzie w roku 1321 wydał rozkaz budowy w ujściu rzek Wilii i Wilenki murowanego zamku, do którego przeniósł swą siedzibę z Trok.

- Anzulewicz, Piotr. „Wiadomości wstępne”. W: *Z dawna Polski Tyś Królową. Przewodnik po sanktuariach maryjnych. Koronowane wizerunki Matki Bożej 1717–1983*, red. Piotr Anzulewicz i in., 14–15. Szymanów, 1983.
- Baranowski, Andrzej Józef. *Koronacje wizerunków maryjnych w czasach baroku: zjawisko kulturowe i artystyczne*, 1–232. Warszawa, 2003.
- Borysiak, Marek, M. Licau, Paweł Powierża, red. *Międzynarodowa Pielgrzymka Piesza Suwałki–Wilno*. Warszawa, 2005.
- „Garstka wrażeń z Koronacji M.B. Ostrobramskiej”. *Rycerz Niepokalanej* 8 (1927): 220–233.
- Grzymała Mateusz. *Papieska korona Jasnogórskiej Pani. Historia niezwykła*. Częstochowa–Jasna Góra, 2017.
- Jamiołkowski, Stanisław. „Obrazów koronacja”. W: *Encyklopedia kościelna*. T. 16, red. Michał Nowodworski, 603–609. Warszawa, 1885.
- Janocha, Michał. „O koronacjach obrazów Matki Boskiej”. W: Jan Stanisław Pasierb, Michał Janocha, *Polonica artystyczne w zbiorach watykańskich*, 185–201. Warszawa, 1999.
- Krahel, Tadeusz. „Z dziejów kultu Matki Boskiej Ostrobramskiej”. W: *Poezja Ostrobramska*, zebrał, opracował i wstępem opatrzył ks. Tadeusz Krahel. Białystok, 1996.
- „List dziękczynny Episkopatu Polski do Ojca Świętego”. *Przewodnik Katolicki* 29 (1927): 11.
- Pamiętka Ofiary Złożonej na odnowienie Kościoła i Kaplicy Ostrobramskiej w Wilnie*. Wilno, 1928.
- „Przed koronacją obrazu Matki Boskiej ostrobramskiej. List pasterski arcybiskupa wileńskiego”. *Przewodnik Katolicki* 20 (1927): 11.
- Remer, Jerzy. *Konserwacja Obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej*. Wilno, 1927.
- Remer, Jerzy. *Wilno*. Poznań: Wydawnictwo Polskie, 1934.
- Rocznik Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej 2016*, oprac. Tadeusz Ceynowa, 55–56. Koszalin: Archiwum Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej, 2016.
- Stola, K. „Ostrobramska Matka Boża. Kult”. W: *Encyklopedia katolicka*. T. 14 (kol. 950–956). Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 2010.
- Szot, Adam. *Abp Romuald Jałbrzykowski metropolita wileński*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2002.
- Śluby króla Jana Kazimierza i Stanów Rzeczypospolitej zaprzysiężone imieniem narodu przed cudownym obrazem N.P. Łaskawej w Katedrze Lwowskiej a dotyczące polepszenia doli ludu pracującego oraz czci Najśw. Panny jako Królowej Korony Polskiej do wykonywania których to ślubów każdy miłujący Boga i Ojczyznę przyczyniać się winien*. Lwów, 1887.
- „Światło w ciemnościach promieniejące. Na uroczysty dzień koronacji obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej”. *Przewodnik Katolicki* 27 (1927): 6–8.
- „W hołdzie Matce Przenajświętszej. Koronacja Cudownego obrazu Najświętszej Maryi Panny Maryji Ostrobramskiej”. *Przewodnik Katolicki* 25 (1927): 3–4.
- Wąsowicz, Jarosław. „Koronacja obrazów maryjnych na przestrzeni wieków. Rys historyczno-teologiczny”. W: *Auxilium Christianorum. Teologiczno-historyczne studia i materiały z ogólnopolskich kongresów ku czci Wspomożycielki Wiernych w Rumi w latach 2000–2012*, red. Jarosław Wąsowicz, Janusz Zdolski, 73–85. Rumia: Parafia pw. NMP Wspomożenia Wiernych, 2013.
- Witkowska, Aleksandra. „Koronacja obrazów”. W: *Encyklopedia katolicka*. T. 9 (kol. 884–886). Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 2002.
- Witkowska, Aleksandra. „Uroczyste koronacje wizerunków maryjnych na ziemiach polskich w latach 1717–1992”. W: *Przestrzeń i sacrum. Geografia kultury religijnej w Polsce i jej przemiany w okresie od XVII do XX w. na przykładzie ośrodków kultu i migracji*

pielgrzymkowych, red. Antoni Jackowski, Aleksandra Witkowska, Zachariasz Jabłoński, Izabela Soljan, Elżbieta Biliska, 87–103, 223–234. Kraków, 1995.

Z dawna Polski Tyś Królową. Koronowane wizerunki Matki Bożej 1717–1999, oprac. s. Maria Grażyna od Wszechpośrednictwa M.B., s. Maria Gizela od Niepokalanego Serca Maryi, Roman Szymczak. Szymanów, 1999.

Żywicki, Jan. *Pamiętka uroczystej Koronacji Cudownego Obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej w Wilnie 2 lipca 1927*. Wilno, 1927.

Streszczenie

Rok 2017 jest czasem jubileuszy związanych z kultem maryjnym w Polsce i na świecie. W Kościele powszechnym, na czoło wysuwa się 100. rocznica objawień Matki Bożej w Fatimie. W Polsce w roku bieżącym przypominamy także o 300. rocznicy koronacji obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze (1717), czy też 140. rocznicy objawień maryjnych w Gietrzwałdzie (1877). Nieco zapomnianą zaś rocznicą wydaje się w tym gronie 90-lecie koronacji obrazu Matki Bożej Ostrobramskiej w Wilnie, która odbyła się 2 lipca 1927 roku. Kult Matki Bożej Miłosierdzia znacznie dziś wykracza poza archidiecezję wileńską. Jest obecny także na terenie diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej. Artykuł omawia przygotowanie i przebieg uroczystości koronacyjnych oraz prezentuje dwa dokumenty z nią związane.

Słowa kluczowe: Matka Boża Ostrobramska, koronacje obrazów maryjnych, archidiecezja wileńska

Abstract

CORONATION OF OUR LADY OF THE GATE OF DAWN IN VILNIUS ON JULY 2, 1927

2017 is the time of jubilees related to the Marian devotion in Poland and in the world. In the universal Church, the 100th anniversary of the apparitions of Our Lady of Fatima is on the forefront. In Poland this year we also recall the 300th anniversary of the coronation of the image of Our Lady at Jasna Góra (1717) and the 140th anniversary of the Marian apparitions in Gietrzwałd (1877). The anniversary of the coronation of the image of Our Lady of the Gate of Dawn in Vilnius on July 2, 1927, seems to have been somewhat forgotten. The worship of Our Lady of Mercy goes far beyond the Vilnius Archdiocese. It is also present in the diocese of Koszalin-Kołobrzeg (Kołobrzeg). This article discusses the preparation and conduct of coronation celebrations and presents two related documents.

Keywords: Our Lady of the Gate of Dawn, coronations of Marian images, Archdiocese of Vilnius (Wilno)